

تدوین الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری در دوره ابتدایی

نویسندگان: محمد جاودانی^{۱*}، رحمت اله مرزوقی^۲، محبوبه فولاد چنگ^۳،
مهدی محمدی^۴ و جعفر ترک زاده^۵

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان
۲. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شیراز
۳. دانشیار گروه روان شناسی تربیتی دانشگاه شیراز
۴. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شیراز
۵. دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه شیراز

fmjavadani@yahoo.com

* نویسنده مسئول: محمد جاودانی

چکیده

هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری برای کلاس‌های درسی دوره ابتدایی بوده است. پژوهش از نظر طرح، جزو پژوهش‌های کیفی و از نظر راهبرد، مطالعه موردی کیفی است. مشارکت کنندگان بالقوه پژوهش، افراد متخصص دانشگاهی بوده‌اند که با روش نمونه‌گیری هدفمند، ۲۰ نفر از صاحب‌نظران کلیدی انتخاب شدند. در این مطالعه از دو ابزار "مصاحبه نیمه ساختار یافته" و "فرم بررسی اسناد" استفاده شده است. در قسمت مصاحبه ۲۰ تن از متخصصین علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز و دانشگاه فرهنگیان فارس انتخاب و با کمک تکنیک اشباع نظری مصاحبه شده‌اند. در بخش سند کاوی نیز از منابع مختلف همچون، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، مجلات و مقالات استفاده شده است. با استفاده از روش همسو سازی، اعتبار داده‌ها مورد تایید قرار گرفته است. تحلیل داده‌ها به کمک روش تحلیل مضمون بوده و در الگوی مذکور، شش عامل: ۱- محیط فیزیکی ۲- محیط اجتماعی-روانی ۳- آمادگی ۴- آموزش ۵- تلفیق ۶- ارزشیابی توجه شده است. در این الگو محیط فیزیکی و محیط اجتماعی-روانی به عنوان بستری برای رفع نیازهای اساسی فراگیران عمل می‌کنند. در محیط فیزیکی باید به تامین نیازهای فیزیولوژیک دانش‌آموزان برای "بقا" و نیز سایر عوامل فیزیکی موثر بر یادگیری دانش‌آموزان توجه کرد. در محیط اجتماعی-روانی باید به تامین نیازهای روانی مربوط به بقا توجه داشت به علاوه در محیط اجتماعی-روانی باید نیاز دانش‌آموزان به "عشق و تعلق"، "قدرت"، "آزادی" و "شادی و نشاط" تامین شود همچنین در این الگو، چرخه آموزش به چهار مرحله یعنی: مرحله "آمادگی"، "آموزش"، "تلفیق" و "ارزشیابی" تقسیم شد که بر بستر محیط فیزیکی و محیط اجتماعی-روانی شکل می‌گیرند و در هر مرحله باید به تامین نیازهای فراگیران توجه شود.

کلیدواژه‌ها: فرآیندهای یاددهی-یادگیری، الگوی کیفی، دوره ابتدایی، نیازهای اساسی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته برنامه ریزی درسی می باشد که مورد حمایت مالی اداره کل آموزش و پرورش استان فارس قرار گرفته است.

پژوهش‌های آموزش و یادگیری

(دانشور رشتار)

• دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۷/۱۱

• پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۳/۱۱

Scientific-Research
Journal of Shahed
University

Twenty-second Year, No.7
Autumn & Winter
2015-2016

Training & Learning
Researches

دو فصلنامه علمی-پژوهشی
دانشگاه شاهد

سال بیست و دوم - دوره
جدید

شماره ۷

پاییز و زمستان ۱۳۹۴

مقدمه

شهروندانی مطلوب، رضایت بیشتری از کار خود به دست آورند. با وجود این تحولات نظری، شواهد حاکی از آن است که مدارس و کلاس‌های درس هنوز عملاً با رویکردها و فعالیت‌های سنتی اداره می‌شوند که از کارایی لازم برخوردار نیستند. ارائه از سوی معلم و حفظ و یادآوری از سوی دانش‌آموزان، شیوه مورد انتخاب بسیاری از معلمان می‌باشد [۵]؛ و به رویکردی مسلط اما ناکارآمد در مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری تبدیل شده است. با این اوصاف، علیرغم تلاش‌های صورت گرفته در جهت بهبود برنامه‌های درسی مدارس، اقدامات مسئولانه و سرمایه‌گذاری روی ابزارهای فناوری، شیوه فعلی طراحی مدارس و مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری در کلاس‌های درس، به منظور آماده ساختن دانش‌آموزان برای دنیای واقعی پس از فارغ التحصیلی شکست خورده است [۶].

در دنیای امروز، ثبات، قطعیت و پایداری کمتری نسبت به قبل وجود دارد. اما در عین حال فرصت و امکان بیشتری برای خلاقیت و نوآوری، انعطاف و مشارکت است و به همین جهت تغییرات قابل ملاحظه‌ای در خصوصیات نیروی انسانی مورد نیاز و شهروندان مطلوب ایجاد شده است. این تغییرات فشار زیادی بر مدارس به منظور آماده سازی دانش‌آموزان برای مواجهه موفقیت آمیز با چالش‌ها و مسئولیت‌ها و فرصت‌های پیش‌رو وارد ساخته است. این تغییرات باید تأثیر مهمی بر برنامه‌های درسی و عناصر آن به ویژه محیط‌های یادگیری و شیوه‌های مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری داشته باشد.

بیش از یک قرن است که به خاطر باور طولانی مدت و بسیار مستحکم به اقتدار و اختیار معلم و مدرک‌گرایی، روش‌های یاددهی-یادگیری مبتنی بر سخنرانی و حفظ طوطی وار در کلاس‌های درس حاکم شده است. در این محیط‌های یادگیری معلم محور، وظیفه معلم یاد دادن به معنای انتقال و وظیفه دانش‌آموزان یادگرفتن به شکل حفظ کردن است [۶].

این در حالی است که ماموریت یک مدرسه در قرن

در جهان امروز، نظام‌های آموزش و پرورش و مدارس باید برای پاسخ‌گویی اثربخش به تقاضاهای به سرعت در حال تغییر جوامع، ابعاد و ارکان اساسی خود را پیوسته در حال تغییر و تحول قرار دهند که مهمترین آن‌ها، تغییر و نوآوری در محتوای برنامه‌های درسی، روش‌ها، مواد و منابع، تکنولوژی، طراحی و سازمان‌دهی محیط و اتخاذ رویکردها و الگوهای مناسب در مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری [۱]؛ و رفتن به سمت آموزش فعال، مشارکتی، دانش‌آموز محور، مساله محور و فرآیند محور است [۲]. اگر می‌خواهیم دانش‌آموزان بهترین عملکرد را داشته باشند، یاد بگیرند که در جامعه مسئولانه رفتار کنند، به دیگران و خودشان احترام بگذارند، استعدادهاشان را شکوفا نمایند، اهل تفکر و حل مساله شوند، یادگیری را دوست داشته باشند، به توانایی‌هایشان تکیه کنند، شاد و سالم زندگی نمایند، برای عملکرد عالی در علوم، ریاضی، انگلیسی، هنر، موسیقی، ورزش و غیره برانگیخته شوند، در کلاس و مدرسه به موفقیت دست یابند، باید الگوهای مناسب و کارآمدی را بر مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری در کلاس‌های درس حاکم نماییم؛ الگوهایی که فضای لازم را برای تحقق هر یک از اهداف مذکور فراهم سازند [۳].

در راستای دستیابی به این اهداف، قرن گذشته پیشرفت‌های جالبی در نظریه‌های تعلیم و تربیت به خود دیده است. براساس این نظریه‌ها، از مدارس انتظار می‌رود انسانی‌تر و دوستانه‌تر از گذشته باشند. برنامه‌های درسی تمرکز بیشتری بر نیازهای دانش‌آموزان و جامعه داشته و در فرآیندهای یاددهی-یادگیری، رویکردهای کارآمد و متنوعی به کار گرفته شود. کلاس‌های معلم محور و خشک و بی‌روح عصر گذشته، جای خود را به کلاس‌های تعاملی، مشارکتی و دانش‌آموز محور [۴] و پر نشاط‌تر دهند و معلمان با کمک به رشد عقلانی، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان، زمینه رشد و توسعه و تعالی آن‌ها را فراهم نموده و با کمک به تربیت

بیست و یکم، مشارکت دادن و درگیر ساختن تمام دانش‌آموزان در دست یابی به دانش و مهارت‌های کلیدی و توسعه ارتباطات به طوری که بتوانند سئوالات قوی را دنبال، مسائل پیچیده را حل، با افراد مختلف همکاری و مشارکت، ایده‌های جدیدی را مطرح و منتقل نمایند، می‌باشد [۶]. دانش‌آموزان برای تبدیل شدن به شهروندانی کارآمد و اثربخش در جوامع قرن بیست و یکم باید از رهگذر فرآیندهای یاددهی-یادگیری در مدارس و کلاس‌های درس، واجد خصوصیات و توانایی‌های خاصی گردند که برخی از آنها عبارتند از: ۱. تفکر انتقادی و قضاوت راجع به اطلاعاتی که از منابع مختلف دریافت می‌شود ۲. حل مسائل پیچیده و چند رشته‌ای ۳. تفکر خلاق و کارآفرین ۴. ارتباط و مشارکت با افراد مختلف ۵. استفاده خلاقانه از دانش، اطلاعات و فرصت‌ها، برای تولید خدمات، فرآیندها و محصولات جدید ۶. برعهده گرفتن مسئولیت‌ها، تصمیم‌گیری و انتخاب‌های عاقلانه و منطقی [۶-۹]. برای تجهیز دانش‌آموزان به مهارت‌های فوق، برنامه‌درسی و عناصر آن مهم‌ترین نقش را بر عهده دارند و در این میان مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری به عنوان کلیدی‌ترین عنصر برنامه‌درسی، نقش اول را بازی می‌کند. در این جا منظور از مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری، طراحی و تدارک محیط، ساختارها، فرآیندها، راهبردها و فعالیت‌هایی است که پاسخ‌گوی نیازهای اساسی فراگیران باشد و آن‌ها را برای یادگیری و انجام کار از درون برانگیزد، تعامل معنادار و روابط اعتمادآمیزی بین آن‌ها با معلم و سایر همکلاسی‌ها حاکم نماید، ترس و اجبار را به حداقل برساند و یادگیری و عملکرد کیفی را تقویت نماید.

لازم به ذکر است که تا کنون، صاحب نظران، اندیشمندان و موسسات علمی و آموزشی، الگوهای متعددی را تحت عناوین مختلف از جمله، مراحل آموزش، مراحل تدریس، الگوی تدریس، برنامه تدریس، الگوی برنامه ریزی برای تدریس، طرح درس، الگوی

طراحی آموزشی، الگوی نظارت بر فرآیندهای یاددهی-یادگیری، چرخه یادگیری، چرخه آموزش و از این قبیل شکل داده اند که می‌توان از آنها به عنوان الگوهای مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری نام برد که هر کدام دارای مراحل یا ابعاد و عناصر و ملاک‌ها و ویژگی‌های خاصی می‌باشند که می‌توان به روش چهار مرحله‌ای هربارت^۱ (۱۷۷۶-۱۸۴۱) که توسط پیروانش مرحله پنجمی بر آن افزوده شد و به نام روش هربارت شهرت یافت [۱۰]، الگوی آموزشی آتکین و کارپلاس^۲ [۱۱] که بر مبنای کاریبازه و چرخه یادگیر شکل گرفته، الگوی ارائه شده توسط آزوبل [۱۲]، الگوی نه مرحله‌ای گانیسه و بریکز^۳ [۱۳]، الگوی هفت مرحله‌ای هانتر^۴ [۱۴ و ۱۵]، الگوی سه بعدی لاوسون^۵ [۱۶]، و الگوی پنج مرحله‌ای بایبی^۶ [۱۷]، الگوی سه مرحله‌ای ویگینز و مک تیگه^۷ [۱۸]، الگوی تایلستون^۸ [۱۹]، الگوی مورد نظریه‌آموزش و پرورش انگلستان در تدریس مستقیم، الگوی چهار مرحله‌ای مویس و رینولدز^۹ [۲۰]، الگوی شش مرحله‌ای شعبانی در آموزش مهارت‌ها و راهبردهای تفکر [۲۱]، الگوی هفت مرحله‌ای صفوی برای آموزش مستقیم، الگوی چهار مرحله‌ای صفوی برای آموزش مشارکتی، الگوی عمومی آموزش هشت مرحله‌ای صفوی [۲۲]، الگوی پنج بعدی اروین [۳]، الگوی سه مرحله‌ای کرافورد^{۱۰} و دیگران [۲۳]، الگوی چهار مرحله‌ای ارائه شده از سوی یونسکو [۲۴]، الگوی پنج مرحله‌ای کینارد و پارکر^{۱۱} [۲۵]، الگوی پنج مرحله‌ای هانیوسین و لی^{۱۲} [۲۶]، الگوی چهار مرحله‌ای مرکز بین‌المللی رهبری آموزش [۲۷]، الگوی سه

1- Herbart

2 -Atkin & Karplus

3- Gagne & Briggs

4 -Hunter

5 -Lawson

6 -Bybee

7 -Wiggins & Mctighe

8 -Tileston

9 -Muijs & reynolds

10 -Crawford

11 -Kinard & parker

12 -Hanuscin & Lee

شناسایی عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری از طریق مطالعه عمیق منابع در دسترس و مصاحبه با متخصصان بود، از نظر طرح، جزء تحقیقات کیفی و از نظر راهبرد، جزء پژوهش‌های مطالعه موردی کیفی می‌باشد. پدیده مورد بررسی در این مطالعه، مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری در کلاس‌های درس دوره ابتدایی بود.

مشارکت کنندگان

افراد متخصص در حوزه مطالعات برنامه درسی، روانشناسی تربیتی، تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیت و مدیریت آموزشی در دانشگاه شیراز و دانشگاه فرهنگیان فارس، به عنوان مشارکت کنندگان بالقوه (جامعه آماری) این پژوهش به شمار می‌روند که با روش نمونه‌گیری هدفمند صاحب‌نظران کلیدی^۷ و تکنیک اشباع نظری^۸، تعداد ۲۰ تن از اعضای هیات علمی این دانشگاه‌ها، به عنوان مشارکت کننده در این پژوهش انتخاب شدند.

ابزار پژوهش: در پژوهش حاضر، از دو ابزار "مصاحبه نیمه ساختار یافته"^۹ و "بررسی اسناد"^{۱۰} برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. در قسمت مصاحبه با متخصصان، تعداد ۲۰ تن از متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی انتخاب شدند (جدول ۱).

در بخش سند کاوی نیز از منابع مختلفی همچون، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها، مقالات و گزارش‌های پژوهشی معتبر انگلیسی و فارسی برای استخراج عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری استفاده شد. با استفاده از روش همسو سازی داده‌ها^{۱۱}، اعتبار پذیری داده‌ها، مورد تایید قرار گرفت.

مرحله‌ای رزبراک و لورت^۱ [۲۸]، الگوی هفت بعدی شرینگ^۲ و دیگران [۲۹]، الگوی چهار مرحله‌ای اسپنسر^۳ [۳۰]، الگوی چهار مرحله‌ای باربارا^۴ [۳۱]، الگوی نه عاملی مارزانو^۵ [۳۲]، الگوی پنج مرحله‌ای دوران و دیگران [۳۳]، الگوی چهار مرحله‌ای امینی^۶ [۳۴]، الگوی سه مرحله‌ای حسینی و مطور [۳۵]، اشاره کرد. بررسی دقیق هر یک از الگوهای مذکور نشان می‌دهد:

۱- تا کنون الگویی تحت عنوان الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری برای دوره ابتدایی طراحی و تدوین نشده است.

۲- اکثر الگوهای ارائه شده بر مبنای یافته‌های پژوهشی شکل نگرفته است.

۳- الگوها بیشتر در قالب مراحل یا ابعاد و عناصر کلی مطرح شده است و عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای دقیقی برای آنها ذکر نشده است.

بر اساس موارد فوق که نشان دهنده برخی کمبودها، محدودیت‌ها و نواقص در الگوهای مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری می‌باشد، پژوهش حاضر به دنبال آن است تا با استفاده از نظر متخصصان، پیشینه نظری و پژوهشی، الگویی با تمرکز بر کیفیت (رفع نیازهای فراگیران) در مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری ارائه نموده و گامی در جهت غنی‌سازی دانش موجود در این زمینه بردارد.

سوال پژوهش

الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی - یادگیری برای دوره ابتدایی دارای چه عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهایی است؟

روش پژوهش

با توجه به این که در پژوهش حاضر، هدف

7 - Critical case

8 - Theoretical Saturation

9 - Focus groups interview

10 - Documents

11 - Data triangulation

1 - Rosebrough & Leverett

2 - Schiering

3 - Spencer

4 - Barbara

5 - Marzano

6 - Amini

جدول ۱. مشخصات متخصصان مشارکت کننده در مصاحبه

تعداد	سمت	مدرک و رشته تحصیلی
۳	عضو هیات علمی دانشگاه شیراز	دکترای مطالعات برنامه درسی
۵	عضو هیات علمی دانشگاه شیراز	دکترای روانشناسی تربیتی
۳	عضو هیات علمی دانشگاه شیراز	دکترای فلسفه تعلیم و تربیت
۳	عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان فارس، دارای سابقه آموزگاری در دوره ابتدایی	دکترای مطالعات برنامه درسی
۱	مدرس دانشگاه فرهنگیان، سابقه آموزگاری در دوره ابتدایی، سابقه کارشناس آموزش ابتدایی اداره کل آموزش و پرورش فارس	دانشجوی دکترای مطالعات برنامه درسی دانشگاه شیراز
۱	مدرس دانشگاه فرهنگیان - سابقه آموزگاری در دوره ابتدایی، سابقه کارشناس آموزش ابتدایی اداره کل آموزش و پرورش فارس	دانشجوی دکترای فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه شیراز
۴	مدرس تربیت معلم (دانشگاه فرهنگیان فارس) چندین سال سابقه آموزگاری و تدریس در رشته آموزش ابتدایی	فوق لیسانس علوم تربیتی

روش جمع آوری داده ها

محقق پس از انجام هماهنگی های لازم، شخصا در دفتر کار اعضای هیات علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شیراز و مدرسان دانشگاه فرهنگیان فارس حضور یافت و از طریق تلفن و ایمیل نیز با اعضای هیات علمی علوم تربیتی و روانشناسی سایر دانشگاه ها ارتباط برقرار نمود و با طرح سوالات باز و بسته نظرات آنها را یکی پس از دیگری در یافت کرد، تا جایی که پس از انجام ۱۵ مورد مصاحبه، دیگر اطلاعات جدیدی اضافه نشد و کفایت جمع آوری اطلاعات محرز گردید. به علاوه کتب، مقالات، پایان نامه ها و منابع فارسی و انگلیسی متعددی را در ارتباط با موضوع، مطالعه و مفاهیم، عبارات و واژه های کلیدی مرتبط با الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی- یادگیری را استخراج نمود.

مضامین پایه^۲، مضامین سازمان دهنده^۳ و مضامین فراگیر^۴ می باشد استفاده شد. جمع آوری و تحلیل داده ها: حقیق پس از جمع آوری داده ها در سه مرحله اقدام به تولید طبقات یا مفاهیم برای شناخت عوامل، ملاک ها و نشانگرهای الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی- یادگیری نمود.

مرحله اول: در این مرحله خط به خط یادداشت ها توسط محقق مورد مطالعه قرار گرفت و مفاهیم مندرج در جدول ۲ به عنوان کدهای معنایی مرتبط با الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری انتخاب شد. **مرحله دوم:** در این مرحله، مفاهیم (کدهای معنایی) برآمده از مرحله اول، حول سه محور مضامین پایه، مضامین سازمان دهنده و مضامین فراگیر طبقه بندی گردید که در جدول ۳ آمده است.

روش تحلیل داده ها

برای تحلیل داده های جمع آوری شده، از روش تحلیل مضمون^۱ که شامل سه مرحله دست یابی به

به طور کلی مضمون، ویژگی تکراری و متمایز در متن Basic themes^۲ - است که به نظر پژوهشگر نشان دهنده درک و تجربه خاصی در ارتباط با سوالات تحقیق است. مضامین پایه بیانگر نکته مهمی در متن است که با ترکیب و تلخیص آنها مضمون سازمان دهنده ایجاد می شود
مضامین سازمان دهنده واسط مضامین Organizing themes^۳ - فراگیر پایه است
مضامین فراگیر در کانون شبکه مضامین قرار Global themes^۴ - می گیرد

^۱ - thematic analysis

جدول ۲. کدهای معنایی برآمده از مصاحبه با متخصصان و مطالعه منابع و متون

ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی
۱	روش‌های مشارکتی و گروهی	۲۷	فعالیت‌های یاددهی یادگیری تعاملی	۵۳	ایجاد احساسات مثبت	۷۹	تحریک کنجکاوی	۱۰۵	تامین نیازهای اساسی
۲	مدیریت احساسات	۲۸	ارزیابی تکوینی	۵۴	سنجش و ارزیابی ضمنی و پیگیر	۸۰	ترکیب و تلفیق یادگیری جدید با قبلی	۱۰۶	انگیزه آفرینی
۳	محیط غنی	۲۹	محیط حمایتی	۵۵	تغذیه کافی و مناسب	۸۱	گفت‌گو و دیالوگ سازنده	۱۰۷	پیش‌آزمون
۴	پیش‌سازمان دهنده	۳۰	شادی و نشاط	۵۶	بازی‌های آموزشی	۸۲	مشارکت دادن دانش آموزان	۱۰۸	کاهش استرس
۵	آزمون‌های عملکردی	۳۱	حل مساله و تمرین	۵۷	بیان اهداف روشن	۸۳	درگیر کردن دانش آموزان در تمام مراحل	۱۰۹	تعامل معنا دار دانش آموزان با یکدیگر
۶	تعامل معنا دار معلم با دانش آموزان	۳۲	توجه خلاقیت و نوآوری	۵۸	نظم و انضباط اثربخش	۸۴	ارزشیابی تکوینی و پایانی	۱۱۰	اجرا و ارزشیابی
۷	سازمان‌دهی محتوا	۳۳	انتخاب محتوا	۵۹	تدوین اهداف رفتاری	۸۵	مهارت و نگرش	۱۱۱	ترکیب دانش و مهارت
۸	یکپارچه‌سازی عمودی و افقی	۳۴	آمادگی شناختی، عاطفی و مهارتی	۶۰	روش‌های تدریس متنوع	۸۶	بازخورد اثربخش	۱۱۲	ترکیب آموخته‌ها
۹	فعالیت‌های آغازین	۳۵	خودارزیابی	۶۱	نیازهای مورد نظر گلاس	۸۷	ارزشیابی توصیفی	۱۱۳	سنجش همه جانبه
۱۰	تمرین‌های تلفیقی	۳۶	محیط فیزیکی	۶۲	تعامل معنادار	۸۸	تامین نیازهای اساسی	۱۱۴	ترکیب
۱۱	تلفیق	۳۷	کاربرد	۶۳	ایجاد انگیزه	۸۹	آمادگی علمی	۱۱۵	محیط روانی
۱۲	محیط اجتماعی	۳۸	آمادگی ذهنی	۶۴	آمادگی روانی	۹۰	آمادگی جسمانی	۱۱۶	محیط حمایت‌کننده
۱۳	آموزش	۳۹	پیش‌سازمان دهنده	۶۵	ارتباط	۹۱	تجارب قبلی فراگیران	۱۱۷	تکلیف
۱۴	ارزشیابی تکوینی	۴۰	ارزشیابی پایانی	۶۶	تمرین	۹۲	مقدمه	۱۱۸	ارایه
۱۵	محیط خرد	۴۱	محیط کلان	۶۷	محیط درون کلاس	۹۳	محیط بیرون کلاس	۱۱۹	یادداشت نویسی
۱۶	آزمون ورودی	۴۲	تقویت خود کارآمدی	۶۸	دخالت دادن دانش آموزان در تصمیم‌گیری	۹۴	ایجاد شادی و نشاط در کلاس	۱۲۰	رفع عوامل مزاحم
۱۷	دادن حق انتخاب	۴۳	آب و تغذیه	۶۹	فناوری و رسانه	۹۵	ابزار و وسایل	۱۲۱	چینش صندلی‌ها
۱۸	کیفیت کلاس	۴۴	هوای کلاس و اکسیژن	۷۰	دمای کلاس	۹۶	نور کلاس	۱۲۲	آزمون‌های خلاقیت

ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی	ردیف	کدمعنایی
۱۹	مهارت ها و ارزش ها	۴۵	ارزشیابی دانش ها	۷۱	ارتباط عمودی و افقی در سازمان دهی محتوا	۹۷	استخراج اهداف جزئی از کلی	۱۲۳	بازنگری گروهی و مشارکتی
۲۰	تلفیق آموخته های نظری و عملی از طریق تمرین	۴۶	نظارت و پی گیری مستمر یادگیری دانش آموزان،	۷۲	تمرین کردن	۹۸	بحث کردن	۱۲۴	برقراری روابط اجتماعی
۲۱	تعاملات شفاف گفتاری	۴۷	روانی گفتار	۷۳	تولید دانش	۹۹	مدیریت عواطف	۱۲۵	مدیریت ارتباطات
۲۲	مدیریت رفتارهای انطباقی	۴۸	رشد و توسعه تفکر انتقادی	۷۴	کنترل احساسات	۱۰۰	توجه به معماری کلاس	۱۲۶	فضای استاندارد
۲۳	خوردن و آشامیدن	۴۹	کنترل عواطف	۷۵	مهارت های ارتباطی و گفتگومانی	۱۰۱	حل تعارض بین فردی	۱۲۷	واگذاری بخشی از فعالیت های کلاس به دانش آموزان
۲۴	تقویت نظم پذیری	۵۰	تحریک علایق	۷۶	تحریک علایق	۱۰۲	ایجاد انگیزش درونی	۱۲۸	تعیین مسائلی که در درس جدید باید حل شود
۲۵	عینی سازی مفاهیم کلیدی درس جدید	۵۱	ارایه یک چارچوب کلی از درس	۷۷	جمع بندی و نتیجه گیری	۱۰۳	آموزش بر اساس تجارب قبلی فراگیران	۱۲۹	بررسی تجارب قبلی فراگیران
۲۶	شرایط فیزیکی و روانی	۵۲	سنجش مهارت های تفکر سطح بالا	۷۸	رفع عوامل مزاحم و مخل	۱۰۴	ایجاد نگرش مثبت	۱۳۰	کارپوشه
۱۳۱	جلب توجه دانش آموزان	۱۳۲	مشاهده رفتارهای دانش آموزان	۱۳۳	ارایه مثال های متعدد و متنوع	۱۳۴	یادگیری معنادار	۱۳۵	توضیح آموخته ها توسط دانش آموزان
۱۳۶	تامل و تفکر بر روی آموخته	۱۳۷	شروع عالی و جذاب	۱۳۸	ایجاد فرهنگ یادگیری مشارکتی	۱۳۹	توجه به هوش های چندگانه	۱۴۰	

الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری انتخاب شد و ارتباط آنها با هم مشخص گردید و در قالب جدول ۴ سازمان یافت.

مرحله سوم: در این مرحله، مضامین فراگیر به عنوان "عوامل"، مضامین سازمان دهنده به عنوان "ملاکها" و مضامین پایه به عنوان "نشانه‌های" قرار گرفتند.

مهم ترین ویژگی ها و مشخصه های عینی هر ملاک که 3-Indicators برای گردآوری داده ها و قضاوت درباره ملاک های مورد نظر به کار برده می شود

شامل مجموعه ای از عمده ترین ابعاد و عناصر الگوی مورد 1-Factors نظر به عنوان یک نظام می باشد.
عمده ترین جنبه یا ویژگی هر عامل که می تواند به 2-Criteria بهترین نحو ممکن آن عامل را نمایان سازد.

جدول ۳. مضامین برآمده از فرآیند تحلیل مضمون

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	کدهای معنایی
محیط فیزیکی	<p>۱- تامین نیاز های فیزیولوژیک دانش آموزان</p> <p>۲- تامین فضای فیزیکی مناسب در کلاس</p>	<p>۱- ایجاد فرصت برای نوشیدن آب</p> <p>۲- ایجاد فرصت برای صرف تغذیه</p> <p>۳- تامین هوای مناسب و اکسیژن کافی در کلاس</p> <p>۴- تامین دمای مناسب در کلاس</p> <p>۵- تامین رنگ مناسب برای کلاس</p> <p>۶- تامین نور کافی و مناسب برای کلاس</p> <p>۷- ایجاد بوی مطبوع در کلاس</p> <p>۸- جلوگیری از ورود آلودگی صوتی به کلاس</p> <p>۹- پیش بینی فضای لازم و کافی برای کلاس</p> <p>۱۰- چینش مناسب صندلی ها در کلاس</p> <p>۱۱- جالب و جذاب نمودن نمای داخل کلاس</p> <p>۱۲- تامین تجهیزات، فناوری و منابع اطلاعاتی مورد نیاز در کلاس</p>	<p>محیط خرد، محیط کلان، محیط کلاس، محیط درون کلاس، محیط بیرون کلاس، محیط فیزیکی، تغذیه مناسب، محیط غنی، شرایط فیزیکی مناسب، رفع عوامل فیزیکی مزاحم، خوردن و آشامیدن، فضای استاندارد، معماری کلاس، نوشیدن آب، هوا مناسب، دمای مناسب، نور کافی و مناسب، ابزار و فناوری، کیفیت صندلی، چینش صندلی، رنگ مناسب، بوی مطبوع، منابع اطلاعاتی، تامین نیاز های اساسی، محیط حمایتی، ارتباط، رفع عوامل مزاحم روانی، محیط اجتماعی، محیط روانی، توجه به نیاز های دانش آموزان، تعامل معنادار، نیاز های مورد نظر گلاسرها و مازلو، نظم و انضباط، تعامل معلم با دانش آموزان، تعامل دانش آموزان با یکدیگر، کاهش استرس، تقویت خود کارآمدی، شادی و نشاط، مدیریت احساسات، شرایط روانی، تقویت نظم پذیری، حل تعارض، مهارت های ارتباطی و گفتگویی، کنترل عواطف و احساسات، مدیریت رفتارهای انضباطی، مدیریت عواطف و ارتباطات، روانی گفتار، تعاملات شفاف گفتاری، برقراری روابط اجتماعی، ایجاد شادی و نشاط، دخالت دادن دانش آموزان در امور کلاس</p>
محیط اجتماعی-روانی	<p>۱- ایجاد فضای عاطفی و روانی مناسب در کلاس</p> <p>۲- تامین نیاز دانش آموزان به عشق و تعلق</p> <p>۳- تامین نیاز دانش آموزان به قدرت</p>	<p>۱- تدارک شرایطی که دانش آموزان در کلاس نظم را احساس کنند</p> <p>۲- ایجاد احساس امنیت روانی در دانش آموزان</p> <p>۳- عدم تهدید دانش آموزان در کلاس</p> <p>۴- عدم تطمیع دانش آموزان در کلاس</p> <p>۵- اجتناب از تنبیه دانش آموزان در کلاس</p> <p>۶- تعیین مقررات و رویه های معمول برای کلاس ضمن توجه به نوآوری</p> <p>۷- کمک به دانش آموزان برای مدیریت عواطف و احساسات</p> <p>۸- به کار گیری روش های مناسب در کلاس برای کاهش استرس دانش آموزان</p> <p>۹- تقویت روابط معلم با دانش آموزان</p> <p>۱۰- تقویت روابط دانش آموزان با یکدیگر</p> <p>۱۱- تقویت حس تعلق دانش آموزان به کلاس</p> <p>۱۲- دادن فرصت اظهار نظر و مشارکت در تصمیم گیری های کلاس به دانش آموزان</p> <p>۱۳- تأیید و تحسین عملکرد مثبت دانش آموزان</p> <p>۱۴- گوش دادن به دانش آموزان</p>	<p>روانی، تقویت نظم پذیری، حل تعارض، مهارت های ارتباطی و گفتگویی، کنترل عواطف و احساسات، مدیریت رفتارهای انضباطی، مدیریت عواطف و ارتباطات، روانی گفتار، تعاملات شفاف گفتاری، برقراری روابط اجتماعی، ایجاد شادی و نشاط، دخالت دادن دانش آموزان در امور کلاس</p>

	<p>۴- تامین نیاز دانش آموزان به آزادی</p> <p>۵- تامین نیاز دانش آموزان به شادی و نشاط</p>	<p>۱۵- مسولیت دادن به دانش آموزان در کلاس</p> <p>۱۶- استفاده از روش های متعدد و متناسب با سبک های مختلف یادگیری، برای تسهیل و تقویت یادگیری و موفقیت دانش آموزان</p> <p>۱۷- ایجاد تغییر و نوآوری در رویه های معمول کلاس برای راهی دانش آموزان از کسالت و یکنواختی</p> <p>۱۸- آزاد ساختن دانش آموزان از فشار و استرس زیاد</p> <p>۱۹- ایجاد فرصت های انتخاب برای دانش آموزان در کلاس</p> <p>۲۰- ایجاد فرصت بازی های فیزیکی نشاط آور برای دانش آموزان در کلاس</p> <p>۲۱- فراهم ساختن فرصت بازی های فکری نشاط آور برای دانش آموزان در کلاس</p> <p>۲۲- طراحی بازی های تخیلی جالب برای دانش آموزان در کلاس</p> <p>۲۳- اجرای بازی های نمایشی خنده دار توسط دانش آموزان در کلاس</p>	
<p>آمادگی</p>	<p>۱- ایجاد انگیزه ، علاقه و احساسات مثبت در دانش آموزان</p> <p>۲- فعال سازی و درگیر نمودن دانش آموزان</p>	<p>۱- بیان اهداف آموزشی روشن و معنادار برای درس جدید</p> <p>۲- بیان شاخصها و معیارهای تحقق اهداف درس جدید</p> <p>۳- بیان مفاهیم مهم و اساسی درس جدید</p> <p>۴- تعیین دانش و مهارت های کلیدی که دانش آموزان باید در درس جدید به آن دست یابند</p> <p>۵- توضیح و بحث در مورد منافع و اهمیت یادگیری درس جدید و کاربرد آن در دنیای واقعی دانش آموزان</p> <p>۶- رفع موانع یادگیری</p> <p>۷- ایجاد تحرک و جنب و جوش در دانش آموزان از لحظه ورود به کلاس</p> <p>۸- طرح سوالات اساسی درباره درس جدید</p> <p>۹- افزایش کنجکاوی دانش آموزان برای یادگیری درس جدید</p>	<p>مقدمه، ایجاد انگیزه، فعالیت های آغازین، تدوین اهداف، درگیر کردن دانش آموزان، بیان اهداف روشن، انگیزه آفرینی، طرح سوال، ایجاد انگیزش درونی، تحریک تمایلات، علایق، بیان اهمیت و منافع یادگیری جدید، تحریک کنجکاوی، مقدمه و آغاز، ایجاد شور و هیجان، ایجاد احساسات مثبت، ایجاد تحرک، درگیر کردن</p> <p>علاقه، ذهن و بدن دانش آموزان، برطرف کردن عواملی که مانع یادگیری می شود، تعیین شاخصها و معیارها، بیان مفاهیم و واژه های کلیدی، تعیین دانش و مهارت هایی که باید کسب شود</p>
	<p>۱- فعال سازی آموخته های قبلی دانش آموزان و ایجاد ارتباط با یادگیری جدید</p>	<p>۱- فعال نمودن آموخته های قبلی مرتبط با درس جدید</p> <p>۲- اجرای پیش آزمون</p> <p>۳- ارائه پیش سازمان دهنده برای ایجاد ارتباط بین یادگیری جدید و آموخته های</p>	<p>استفاده از روش های تدریس متنوع، ارایه، تجارب قبلی، آموزش، فعالیت های یاددهی- یادگیری، ارایه پیش سازمان دهنده، انتخاب و سازمان دهی محتوا، خلاقیت، روش های مشارکتی و گروهی، پیش</p>

آموزش	۲- به کارگیری روش های مناسب برای تعامل موثر دانش آموزان با مواد و محتوای درس جدید	<p>قبلی</p> <p>۴- به کار گیری روش های تعاملی و متنوع در ارائه درس جدید</p> <p>۵- برجسته سازی و تاکید بر بخش های مهم درس جدید</p> <p>۶- ارائه مثال های متعدد درباره درس جدید</p> <p>۷- تدارک فرصت هایی برای به حداکثر رساندن درگیری و مشارکت دانش آموزان در یادگیری درس جدید</p> <p>۸- به کار گیری روش هایی برای حفظ علاقه ، تمایل و انگیزش دانش آموزان در طول فرآیند های یاددهی - یادگیری</p> <p>۹- توجه به سبک های یادگیری و تفاوت های فردی دانش آموزان</p> <p>۱۰- کمک به دانش آموزان برای درک ملموس تر و محسوس تر مفاهیم کلیدی درس جدید</p> <p>۱۱- استفاده از فناوری و فضای مجازی در آموزش</p>	<p>آزمون، بررسی تجارب و آموخته های قبلی، آموزش بر اساس تجارب قبلی، آزمون ورودی، ارایه یک چارچوب کلی از درس، عینی سازی مطالب، واگذاری بخشی از فعالیت ها به دانش آموزان، رشد و توسعه تفکر انتقادی، تولید دانش</p>
تلفیق	<p>۱- کمک به دانش آموزان برای ترکیب و یکپارچه سازی آموخته های جدید</p> <p>۲- استفاده از روش های مناسب برای دادن متن و زمینه به یادگیری جدید</p> <p>۳- کمک به دانش آموزان برای تعمیق و تحکیم آموخته های جدید</p>	<p>۱- فراهم نمودن فرصت هایی برای دانش آموزان به منظور نوشتن ، گوش دادن و صحبت کردن در مورد یادگیری درس جدید</p> <p>۲- انجام فعالیت های گروهی و مشارکتی</p> <p>۳- انجام بازی های آموزشی</p> <p>۴- جمع بندی و نتیجه گیری</p> <p>۵- پیوند درس جدید با زندگی شخصی و اجتماعی دانش آموزان</p> <p>۶- پیوند موضوع جدید با سایر موضوعات</p> <p>۷- تدارک تمرین های مهارت ساز</p> <p>۸- ارائه بازخورد آگاهانه ، مشخص ، سودمند و به موقع</p> <p>۹- ایجاد فرصت تفکر و تامل بر روی یادگیری جدید</p> <p>۱۰- آموزش و مرور مجدد</p>	<p>تمرین، تکلیف، کاربرد، تلفیق، ترکیب، تمرین های تلفیقی، ترکیب و یکپارچه سازی آموخته ها، باز خورد اثربخش، یکپارچه سازی عمودی و افقی، ترکیب دانش، مهارت و نگرش، ایجاد فرصت حل مساله، بازی های آموزشی، گفت گو و دیالوگ سازنده در باره یادگیری جدید، گزارش نویسی، ترکیب و تلفیق یادگیری جدید با یادگیری های قبلی، بحث کردن، تمرین کردن، تلفیق آموخته های نظری و عملی، بازیگری، کارهای گروهی و مشارکتی، جمع بندی، خلاصه نویسی، یادداشت نویسی</p>
ارزشیابی	۱- آزمون عملکردی	<p>۱- استفاده از آزمون های اصیل و واقعی منطبق با اهداف یادگیری درس جدید</p> <p>۲- ایجاد فرصت به کارگیری آموخته های جدید در در شرایط واقعی در صورت امکان</p> <p>۳- تهیه کارپوشه</p> <p>۴- خودسنجی و خود ارزیابی دانش آموزان</p> <p>۵- مشاهده و ارزیابی معلم از عملکرد و</p>	<p>ارزشیابی تکوینی، ارزشیابی پایانی، ارزش یابی توصیفی، سنجش همه جانبه، خود ارزیابی، ارزشیابی، آزمون عملکردی، سنجش و ارزیابی ضمنی و پی گیر، ارزیابی تکوینی، نظارت و پی گیری مستمر، ارزشیابی دانش، مهارت و نگرش، آزمون های خلاقیت و تفکر انتقادی، کاربرد در شرایط شبیه سازی شده یا واقعی،</p>

تدوین الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی- یادگیری در دوره ابتدایی

بازآموزی و ارزیابی مجدد، استفاده از کارپوشه، حل مساله	تغییر رفتار دانش آموزان ۶- حمایت و هدایت مستمر دانش آموزان در یادگیری درس جدید ۷- آموزش و ارزشیابی مجدد در صورت لزوم	۲- سنجش تکوینی
---	--	----------------

جدول ۴. عوامل، ملاک ها و نشانگرهای الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری

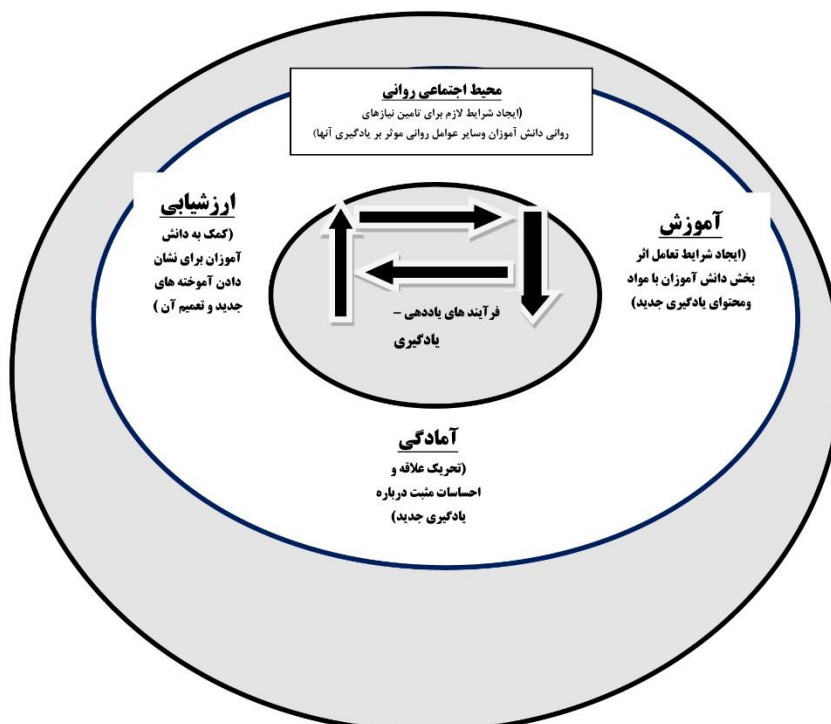
عوامل	ملاک ها	نشانگرها
۱) محیط فیزیکی	۱-۱) تامین نیاز های فیزیولوژیک دانش آموزان ۲-۱) تامین فضای فیزیکی مناسب در کلاس	۱- ایجاد فرصت برای نوشیدن آب
		۲- ایجاد فرصت برای صرف تغذیه
		۳- تامین هوای مناسب و اکسیژن کافی در کلاس
		۴- تامین دمای مناسب در کلاس
		۵- تامین رنگ مناسب برای کلاس
		۶- تامین نور کافی و مناسب برای کلاس
		۷- ایجاد بوی مطبوع در کلاس
		۸- جلوگیری از ورود آلودگی صوتی به کلاس
		۹- پیش بینی فضای لازم و کافی
		۱۰- چیدمان مناسب صندلی ها در کلاس
		۱۱- جالب و جذاب نمودن نمای داخل کلاس
		۱۲- تامین تجهیزات، فناوری و منابع اطلاعاتی مورد نیاز در کلاس
۲) محیط اجتماعی- روانی	۱-۲) ایجاد فضای عاطفی و روانی مناسب در کلاس	۱- تدارک شرایطی که دانش آموزان در کلاس نظم را احساس کنند
		۲- ایجاد احساس امنیت روانی در دانش آموزان
		۳- عدم تهدید دانش آموزان در کلاس
		۴- عدم تطمیع دانش آموزان در کلاس
		۵- اجتناب از تنبیه دانش آموزان در کلاس
		۶- تعیین مقررات و رویه های معمول برای کلاس ضمن توجه به نوآوری
		۷- کمک به دانش آموزان برای مدیریت عواطف و احساسات
		۸- به کار گیری روش های مناسب در کلاس برای کاهش استرس دانش آموزان
		۹- تقویت روابط معلم با دانش آموزان
		۱۰- تقویت روابط دانش آموزان بایکدیگر
		۱۱- تقویت حس تعلق دانش آموزان به کلاس
		۱۲- دادن فرصت اظهار نظر و مشارکت در تصمیم گیری های کلاس به دانش آموزان
۲-۲) تامین نیاز دانش آموزان به عشق و تعلق	۲-۲) تامین نیاز دانش آموزان به عشق و تعلق	۱۳- تایید و تحسین عملکرد مثبت دانش آموزان
		۱۴- گوش دادن به دانش آموزان
		۱۵- مسوولیت دادن به دانش آموزان در کلاس
		۱۶- استفاده از روش های متعدد و متناسب با سبک های مختلف یادگیری، برای تسهیل و تقویت یادگیری و موفقیت دانش آموزان
۳-۲) تامین نیاز دانش آموزان به قدرت	۳-۲) تامین نیاز دانش آموزان به قدرت	

۱۷- ایجاد تغییر و نوآوری در رویه های معمول کلاس برای رهایی دانش آموزان از کسالت و یکنواختی	۲-۴) تامین نیاز دانش آموزان به آزادی		
۱۸- آزاد ساختن دانش آموزان از فشار و استرس زیاد			
۱۹- ایجاد فرصت های انتخاب برای دانش آموزان در کلاس			
۲۰- ایجاد فرصت بازی های فیزیکی نشاط آور برای دانش آموزان در کلاس	۲-۵) تامین نیاز دانش آموزان به شادی و نشاط		
۲۱- فراهم ساختن فرصت بازی های فکری نشاط آور برای دانش آموزان در کلاس			
۲۲- طراحی بازی های تخیلی جالب برای دانش آموزان در کلاس			
۲۳- اجرای بازی های نمایشی خنده دار توسط دانش آموزان در کلاس	۳-۱) ایجاد انگیزه ، علاقه و احساسات مثبت در دانش آموزان		۳) آمادگی
۱- بیان اهداف آموزشی روشن و معنادار برای درس جدید			
۲- بیان شاخصها و معیارهای تحقق اهداف درس جدید			
۳- بیان مفاهیم مهم و اساسی درس جدید			
۴- تعیین دانش و مهارت های کلیدی که دانش آموزان باید در درس جدید به آن دست یابند			
۵- توضیح و بحث در مورد منافع و اهمیت یادگیری درس جدید و کاربرد آن در دنیای واقعی دانش آموزان			
۶- رفع موانع یادگیری			
۷- ایجاد تحرک و جنب و جوش در دانش آموزان از لحظه ورود به کلاس	۳-۲) فعال سازی و درگیر نمودن دانش آموزان		
۸- طرح سوالات اساسی درباره درس جدید			
۹- افزایش کنجکاوی دانش آموزان برای یادگیری درس جدید			
۱- فعال نمودن آموخته های قبلی مرتبط با درس جدید	۴-۱) فعال سازی آموخته های قبلی دانش آموزان و ایجاد ارتباط با یادگیری جدید	۴) آموزش	
۲- اجرای پیش آزمون			
۳- ارائه پیش سازمان دهنده برای ایجاد ارتباط بین یادگیری جدید و آموخته های قبلی			
۴- به کارگیری روش های مناسب برای	۴-۲) به کارگیری روش های مناسب برای تعامل موثر دانش آموزان با مواد و محتوای درس جدید		
۵- برجسته سازی و تاکید بر بخش های مهم درس جدید			
۶- ارائه مثال های متعدد درباره درس جدید			
۷- تدارک فرصت هایی برای به حداکثر رساندن درگیری و مشارکت دانش آموزان در یادگیری درس جدید			
۸- به کارگیری روش هایی برای حفظ علاقه ، تمایل و انگیزش دانش آموزان در طول فرآیند های یاددهی - یادگیری			
۹- توجه به سبک های یادگیری و تفاوت های فردی دانش آموزان			
۱۰- کمک به دانش آموزان برای درک ملموس تر و محسوس تر مفاهیم کلیدی درس جدید			
۱۱- استفاده از فناوری و فضای مجازی در آموزش			
۱- فراهم نمودن فرصت هایی برای دانش آموزان به منظور نوشتن ، گوش دادن و صحبت کردن در مورد یادگیری درس جدید		۵-۱) کمک به دانش آموزان برای ترکیب و یکپارچه سازی آموخته های جدید	۵) تلفیق
۲- انجام فعالیت های گروهی و مشارکتی			

تدوین الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی- یادگیری در دوره ابتدایی

۳- انجام بازی های آموزشی	۵-۲) استفاده از روش های مناسب برای دادن متن و زمینه به یادگیری جدید	۶) ارزشیابی		
۴- جمع بندی و نتیجه گیری				
۵- پیوند درس جدید با زندگی شخصی و اجتماعی دانش آموزان				
۶- پیوند موضوع جدید با سایر موضوعات				
۷- تدارک تمرین های مهارت ساز				
۸- ارائه بازخورد آگاهانه ، مشخص ، سودمند و به موقع				
۹- ایجاد فرصت تفکر و تأمل بر روی یادگیری جدید				
۱۰- آموزش و مرور مجدد				
۱- استفاده از آزمون های اصیل و واقعی منطبق با اهداف یادگیری درس جدید			۶-۱) آزمون عملکردی	۶) ارزشیابی
۲- ایجاد فرصت به کارگیری آموخته های جدید در شرایط واقعی در صورت امکان				
۳- تهیه کار پوشه				
۴- خودسنجی و خود ارزیابی دانش آموزان	۶-۲) سنجش تکوینی			
۵- مشاهده و ارزیابی معلم از عملکرد و تغییر رفتار دانش آموزان				
۶- حمایت و هدایت مستمر دانش آموزان در یادگیری درس جدید				
۷- آموزش و ارزشیابی مجدد در صورت لزوم				

در الگوی نهایی، محیط فیزیکی و محیط اجتماعی- روانی به عنوان بستردر نظر گرفته شد و بر این بستر چرخه فرآیندهای یاددهی-یادگیری در چهار مرحله آمادگی، آموزش، تلفیق و ارزشیابی سازمان یافت و در قالب تصویر اشکل گرفت.

نمودار ۱. الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به دنبال تدوین الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری بود که اساس آن بر رفع نیازهای ذاتی و اساسی دانش‌آموزان و مشارکت عمیق و معنا دار آن‌ها در جریان آموزش قرار دارد. برای تدوین الگوی مذکور، ۲۰ تن از متخصصان علوم تربیتی با استفاده از سوالات باز و بسته مورد مصاحبه نیمه ساختار یافته قرار گرفتند و اظهار نظرهای آن‌ها ثبت و یادداشت گردید. به علاوه کتب، مقالات، پایان‌نامه‌ها و منابع فارسی و انگلیسی متعددی مورد مطالعه گرفت و مفاهیم، عبارات و واژه‌های کلیدی مرتبط با الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری از آن‌ها استخراج شد. سپس برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، از روش تحلیل مضمون استفاده شد و در سه مرحله اقدام به کدگذاری یادداشت‌ها و تولید طبقات یا مفاهیم برای شناخت عوامل، ملاک‌ها و نشانگرهای الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری گردید.

در مرحله اول خط به خط یادداشت‌ها توسط محقق مورد مطالعه قرار گرفت و مفاهیم و کلمات کلیدی به عنوان کدهای معنایی مرتبط با الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری انتخاب شد. در مرحله دوم، مفاهیم (کدهای معنایی) برآمده از مرحله اول، حول سه محور مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین فراگیر، طبقه‌بندی گردید. در مرحله سوم، مضامین فراگیر به عنوان "عوامل"، مضامین سازمان‌دهنده به عنوان "ملاک‌ها" و مضامین پایه به عنوان "نشانگرهای" الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری انتخاب شد و ارتباط آنها با هم مشخص گردید و در قالب یک الگو سازمان یافت.

نتایج این پژوهش نشان داد که در الگوی کیفی مدیریت فرآیندهای یاددهی-یادگیری برای کلاس‌های دوره ابتدایی، ۶ عامل باید مورد توجه قرار گیرد که عبارتند از: ۱- محیط فیزیکی ۲- محیط اجتماعی-روانی ۳- آمادگی ۴- آموزش ۵- تلفیق ۶- ارزشیابی. در این الگو محیط فیزیکی و محیط اجتماعی-روانی به

عنوان بستری برای رفع نیازهای اساسی فراگیران عمل می‌کند؛ که در محیط فیزیکی باید به تامین نیازهای فیزیولوژیک دانش‌آموزان، از جمله نیاز به آب، غذا و اکسیژن برای "بقا" و نیز سایر عوامل فیزیکی موثر بر یادگیری دانش‌آموزان از جمله: دما، رنگ و نور کلاس و ... توجه کرد. در محیط اجتماعی-روانی باید به تامین نیازهای روانی مربوط به بقا از جمله نیاز به نظم و آرامش توجه داشت. در محیط اجتماعی-روانی نیز باید نیاز دانش‌آموزان به "عشق و تعلق" از جمله: تقویت روابط بین دانش‌آموزان و معلم و بین دانش‌آموزان با یکدیگر و نیاز به "قدرت" یعنی نیاز به اظهار نظر و مشارکت در تصمیم‌گیری‌ها، برعهده گرفتن مسولیت، شنیده شدن، مورد تایید و تحسین واقع شدن و یادگیری و کسب موفقیت و نیاز به "آزادی" یعنی آزادی از فشار و استرس و آزادی از کسالت و یکنواختی و نیز آزادی برای انتخاب شریک یادگیری، جای نشستن، نوع تکلیف و مواردی از این قبیل و نیاز به "شادی و نشاط" تامین شود. به علاوه در این الگو چرخه آموزش یا فرآیندهای یاددهی-یادگیری به چهار مرحله یعنی مرحله آمادگی، آموزش، تلفیق و ارزشیابی تقسیم می‌شود که بر بستر محیط فیزیکی و محیط اجتماعی-روانی شکل می‌گیرند. در مرحله آمادگی باید علاقه و احساسات مثبت دانش‌آموزان برای یادگیری درس جدید تحریک شود. در مرحله آموزش باید زمینه تعامل دانش‌آموزان با مواد و محتوای یادگیری درس جدید به اثربخش‌ترین شکل ممکن فراهم شود. در مرحله تلفیق باید آموخته‌های جدید دانش‌آموزان تلفیق، منسجم، تحکیم و یکپارچه شود و در مرحله ارزشیابی نیز باید آموخته‌های دانش‌آموزان در موقعیت‌های عملی و شرایط واقعی نشان داده شود.

منابع

1. Bernard, Jean. (2012). A place to learn: Lessons from research on learning environments. Published by: Unesco Institute for Statistics P.O. Box 6128, Succursale Centre-Ville Montreal, Quebec H3C 3J7 Canada. Technical paper, No. 9.

15. Hunter, M. (1984). Knowing, teaching, and supervising. In P. Hosford (Ed.), *Using what we know about teaching* (pp. 169-192). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
16. Lawson, A. E., Abraham, M. R., & Renner, J. W. (1989). *A theory of instruction: Using the learning cycle to teach science concepts and thinking skills [Monograph, Number One]*. Kansas State University, Manhattan, KS, National Association for Research in Science Teaching.
17. Bybee, R.W. et al. (1989). Science and technology education for the elementary years: *Frameworks for curriculum and instruction*. Washington, D.C.: The National Center for Improving Instruction.
18. Wiggins, G., & Mctighe, J. (2005). *Understanding by design*. By ASCD.
19. Tileston, D.W (2004). *What every teacher should know about classroom management and discipline*. Corwin Press.
20. Muijs, R.D. & Reynolds, D. (2003). *Effective teaching: evidence and practice*, 2nd Ed.
۲۱. شعبانی، حسن (۱۳۸۶): *روش تدریس پیشرفته (آموزش مهارتها و راهبردهای تفکر)*؛ ج ۲، تهران: انتشارات سمت.
۲۲. صفوی، امان الله (۱۳۸۳): *روش ها، فنون والگوهای تدریس*؛ ج ۲، تهران: انتشارات سمت.
23. Crawford, Alan., Wendy Saul, Samuel R. Mathews, And James Makinster (2005). *Teaching and learning strategies for the thinking classroom*. Published by: The International Debate Education Association. 400 West 59th Street New York, NY 10019.
24. UNESCO Bangkok (2006). *Practical tips for teaching targe classes: A teacher's guide*. Bangkok: Bangkok, IV+58 pp.
25. Kinard, Karen & Mary Parker. (2007). *The accelerated learning cycle: Are you ready to learn? Am i ready to lead?*" USCOTS Breakout Session.
26. Hanuscin, Deborah & Michele H. Lee. (2007). *Using a learning cycle approach to teaching the learning cycle to preservice Elementary Teachers*. *University of Missouri-Columbia*
27. International center for leadership in education. (2008). *Rigor/relevance framework*. available: <http://www.leadered.com/rrr.html>
28. Rosebrough, Thomas R. and Ralph G. Leverett (2011). *Transformational teaching in the information age: making why and how we teach relevant to students*. Printed in the United States of America: by ASCD.
۲. کیامنش، علیرضا (۱۳۸۳): «آموزش همه جانبه و مشارکتی در دوره ابتدایی، دستاوردها و چشم اندازها»، فصلنامه نوآوری های آموزشی؛ سال سوم، ش ۱۰.
3. Erwin, J. C.(2004). *The classroom of choice : giving students what they need and getting what you want*. by ASCD Alexandria, Virginia USA.
- ۴- البرزی، محبوبه؛ خیر، محمد (۱۳۹۰): «ارتباط بین سبک های تعاملی معلمان با خود پنداری دانش آموزان دوره ابتدایی شهر شیراز»، دو فصلنامه پژوهش های آموزش و یادگیری دانشگاه شاهد؛ سال هجدهم، ش ۱.
5. Stringer, Ernest T., and etal (2010). *Integrating teaching, learning, and action research: enhancing instruction in the K-12*. SAGE Publications, Inc.
6. Zmuda, Allison (2010). *Breaking free from myths about teaching and learning: innovation as an engine for student success*. by ASCD Alexandria, Virginia USA.
7. Pink, D. (2005). *A whole new mind: Moving from the information age to the conceptual age*. New York: Riverhead Books.
8. Florida, R. (2004). *The rise of the creative class: And how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books.
- ۹- رهنما، اکبر؛ میرزامحمدی، حسین و بیجنوند، فرامرز (۱۳۹۲): «بررسی رابطه تفکر انتقادی با تولید علم در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه شاهد»، دو فصلنامه پژوهش های آموزش و یادگیری دانشگاه شاهد؛ سال بیستم، ش ۳.
۱۰. شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۸۳): *فلسفه آموزش و پرورش*؛ ج ۷، تهران: موسسه انتشارات امیر کبیر.
11. Atkin, J. M & Karplus, R (1962). *Discovery or invention? The scines teacher*, 29 (5), 5-51
۱۲. صفوی، امان الله (۱۳۷۸): *کلیات روش ها و فنون تدریس (متن کوتاه)*؛ ج ۱۱، تهران: نشر معاصر.
13. Gagne, R.M & L.j. Briggs (1979). *Principles of Instructional Design*. 2nd Ed. New York: Holt, Rinehart & Winston.
14. Hunter, M. (1980, February). *Six types of supervisory conferences*. *Educational Leadership*, 37(5), 408-412.

29. Schiering, Marjorie S., Drew Bogner, and Jorun Buli-Holmberg (2011). *Teaching and learning: A model for academic and social cognition*. Rowman & Littlefield Education A Division of Rowman & Littlefield Publishers, Inc Lanham • New York • Toronto • Plymouth, UK.
30. Spencer, Phil (2011). *Surviving your teaching practice* McGraw-Hill Open University press.
31. Barbara, Comments (2011). *Training and performance improvement in the real world four phases of learning*. Social learning blog.
32. Marzano, R. J., Frontier, T., and Livingston, D. (2011). *Effective supervision: supporting the art and science of teaching*. Ascd Alexandria, Virginia USA.
33. Duran Emilio, Lena Duran, Jodi Haney, and Amy Scheuermann. (2011). *A learning cycle for all students: Modifying the 5E instructional mode*.
34. Amini, Afsaneh. (2012). *A new student-centered lesson plan in teaching English Vocabulary*. The Journal for ESL teachers and learners VOL. I, 2012

۳۵. حسینی، سید محمد حسین و معصومه مطور (۱۳۹۱)؛

«طراحی، تدوین و اعتبار سنجی الگوی راهنمای

یادگیری مشارکتی برای برنامه درسی فارسی بخوانیم

و بنویسیم دوره ابتدایی»، فصلنامه نوآوری های

آموزشی؛ سال دوازدهم، ش ۴۶.